

Erasmus+

This project has been funded with support from the European Commission.

sesba
social enterprise skills for business advisers

SESBA: Умения за бизнес консултиране в социални предприятия

Ю4: Разработване на съдържанието на курса на обучение и обучителния материал

Методология за обучение и ръководство за обучители
за предаване на образователния материал на SESBA

Co-funded by the European Union

Интелектуална дейност	: O4
Име на интелектуалната дейност	: Разработване на съдържанието на курса на обучение и учебния материал
Дейност	: Методология за обучение и ръководство за учители за предаване на образователния материал на SESBA
Вариант	: Окончателен
Водеща организация	: Limerick Institute of Technology
Участващи организации	: Olympic Training & Consulting Ltd. (OT) - Гърция Agricultural University – Plovdiv (AUP) , България Militos Consulting S.A. (MC) - Гърция Acrosslimits (AL) - Малта NGO Estonian Village Movement - Естония Programma Integra (PI) – Италия

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein

История на документа

Версия	1
Дата на предаване	10/11/2017
Вариант	Окончателен
Изследователи	<p>Limerick Institute of Technology – Ирландия</p> <ol style="list-style-type: none">1. Dr Shane O’Sullivan2. Elisabeth O’Brien <p>Olympic Training & Consulting Ltd. (OT) – Гърция</p> <ol style="list-style-type: none">3. Katerina SOTIROPOULOU <p>Acrosslimits Limited (AL) - Малта</p> <ol style="list-style-type: none">4. Annalise Duca

Съдържание

1. Цел на ръководството.....	6
2. Управление на обучението.....	7
3. Преглед на обучението за възрастни.....	7
4. Мотивация.....	8
5. Начини на учене.....	9
6. Независимо/автономно обучение.....	19
7. Методология на обучението.....	19
8. Оценка на обучението.....	22
9. Отношението на учителя.....	23
10. Учебни помагала и материали.....	24
11. Представяне на презентация.....	25
12. Работа по въпросите на обучаемите.....	26
13. Литература.....	27

1. Цел на ръководството

Обучителният материал на SESBA се предлага безплатно като курс за самообучение на учебната платформа SESBA (<http://courses.sesbaproject.eu/>). Обучаемите могат да се движат свободно в онлайн платформата за обучение и да проучват материалите по индивидуален темп и интензивност. Учебните дейности са разработени, за да мотивират обучаващите се (бизнес съветници) да предоставят подходящи съвети на социалните предприемачи. Този курс дава възможност на учащия да прилага новите знания чрез задачи за самооценка; дейности за размисъл; и включване в ежедневната работа. Програмата за обучение се състои от 12 модула. Те включват:

Модул 1: Същност на социалното предприемачество

Модул 2: Ролята на бизнес съветниците

Модул 3: Структури за развитие на социалните предприятия

Модул 4: Оперативни изисквания за социално предприятие

Модул 5: Устойчивост на социалните предприятия

Модул 6: Управление на социалните предприятия

Модул 7: Финансиране и счетоводство на социалните предприятия

Модул 8: Професионално и личностно развитие на бизнес съветника

Модул 9: Бизнес консултиране и подкрепа на социалните предприятия

Модул 10: Комуникация със социалните предприемачи

Модул 11: Инструменти за бизнес консултиране, оборудване и
материали

Модул 12: Консултантски инструментариум

Платформата SESBA eLearning е изградена с помощта на система за управление на съдържанието с отворен код, което улеснява създаването, управлението и актуализирането на курсовете, както и участниците (учащите). Онлайн платформата за обучение не изисква специални инструкции за обучаемия, тъй като е разработена така, че да позволява интуитивна навигация. Он-лайн участниците могат лесно да видят напредъка на всеки модул, който започват. Курсовете на SESBA имат комбинация от текст, изображения, видеоклипове, външни ресурси, задачи за самооценка и викторини. Това прави процеса на учене по-интересен. Освен това е възможно да се управлява класирането, маркирането, оценяването и отчитането на студентите. Студентите могат също да получат онлайн сертифициране въз основа на преминаването на конкретни критерии за всеки модул. Платформата за електронно обучение функционира на различни устройства, включително компютри, лаптопи, таблети и мобилни телефони.

Освен това учебният материал, създаден за този проект, също е подходящ за традиционна доставка в клас, както и за синхронно дистанционно обучение, ръководено от учител. Методологическите насоки, представени в това ръководство, се отнасят до такъв контекст, доколкото от учителя се изисква да предава знания, които да дадат възможност на обучаващите да се възползват от личния си опит и ефективно да си взаимодействат като група. В наръчника са предоставени преглед на основните теоретични концепции, техники за обучение и подходи за обучение.

2. Управление на обучението

Управлението на обучението е един от най-сложните и трудни аспекти на преподаването. Това обаче е важен набор от умения, които учителите трябва да научат, развият и усъвършенстват, за да успеят да създадат благоприятна учебна среда (Fenwick, 1998). Подкрепата за положителна и ефективна връзка между ученик и учител е много важна. Учителят трябва да има способността да предоставя ясни цели и силни насоки по отношение на академичния напредък и поведението / мотивацията на учениците. Фокусът трябва да бъде върху учителя и обучаемия, работещи като екип, и задачата на учителя е да поеме личен интерес към работата / напредъка на учениците. Той / тя също трябва да е наясно с високите изисквания на учениците и да реагира съобразно с тях. Например с пасивен ученик, учителят трябва да се въздържа от критикуване, но също така да се приспособява и създава подходяща среда за обучение. С помощта на целенасочени стратегии учителите могат да повлияят на динамиката на обучението и да изградят силни взаимоотношения между ученици и учители, като по този начин подпомагат обучението им.

Има много учебни стратегии / методологии, които могат да се използват, за да се насърчи ефективното учене. Важно е обаче да се знаят разликите между педагогическите и андрагогическите подходи, както и многобройните начини, по които учащият може да придобие и запази информация.

3. Преглед на обучението за възрастни

Съществуват известни различия в подходите за преподаване и учене, приети за възрастни (андрагогия) и деца (педагогика). Андагогията се определя като науката за разбирането (теорията) и подпомагането (практиката) на ученето през целия живот. Педагогиката е подобна, но специално за деца. Следващата таблица очертава ключовите разлики между двата подхода.

Таблица 1: Основни различия между педагогиката и андрагогиката

Задължително обучение	Доброволно обучение
В центъра е поставен учителят	В центъра е поставено обучението
Осъществява се контрол чрез ученето	Осъществява се свободно обучение
Обучение за живота	Учене чрез житейски опит
Насърчаване на традиционното мислене	Насърчаване на различното мислене

Учене на роли	Активно обучение
Зависимост на обучението от учителите	Ролите на учител и обучаем се преплитат
Предоставяне на информация	Отваряне на възможности за Продължаване на ученето и обучението между връстници
	Несигурност относно резултата, независимо от съдържанието на обучението

Източник: Deighan (2000)

Важно е учителят да прилага различни подходи при предоставяне на пакета от модули на бизнес съветници, тъй като те ще бъдат предимно възрастни обучаеми. Учителят / инструкторът е вероятно да е придобил знания и умения, които участниците може да не са имали. Важно е участниците да имат и предварителни познания, както и професионален опит. Следователно всички участници трябва да имат възможност да изразят своите мнения и практически опит. В допълнение към горното, хората са мотивирани да се учат по различни причини - какво е в мен за мен (WIIFM). Следователно учителят трябва да осъзнае, че отговаря на тези мотиви, особено когато се занимава с възрастни обучаеми.

4. Мотивация

Малкълм Ноулс е влиятелен теоретик в андагогията и особено в развитието на теорията за учене на хуманитарни науки. Работата му е важен фактор при пренасочването на обучаващите се възрастни от "образование на хората" към "да им помага да учат". Knowles (1973) предлага шест мотивационни урока за възрастни, които включват:

- **Трябва да знаете:** Възрастните трябва да знаят причината да научат нещо. В контекста на този курс на обучение учещият трябва да знае целите и структурата на SESBA.
- **Фондация:** Опитът (включително грешките) осигурява основата за учебни дейности. Това означава, че възрастните обучаващи трябва да могат да прибавят собствения си опит в учебния процес.
- **Самоконцепция:** Възрастните трябва да бъдат отговорни за решенията си по отношение на обучението, особено в планирането и оценката на курса/ програмата.
- **Готовност:** Възрастните се интересуват най-вече от изучаването на теми, които имат непосредствено значение за тяхната работа и / или личен живот. Отново това от значение е и желанието на участниците да разберат как резултатите от проекта са свързани с техните собствени дейности. Това може да се установи в началото на семинара, когато участниците трябва да се представят.

- **Ориентация:** Обучението за възрастни е фокусирано към проблемите, а не към съдържанието. Възрастните предпочитат да се учат чрез решаване на проблеми, вместо да изучават абстрактни теоретични понятия. Този курс ще включва достатъчно възможности за водещи задачи и дискусии, като по този начин се запазва мотивацията и ентузиазма.
- **Мотивация:** Възрастните отговарят по-добре на вътрешни, отколкото на външни мотиватори. Предполага се, че участниците в курса ще вземат участие в собственото си валидиране, вместо да бъдат принудени от необходимост.

5. Начини на учене

Моделите на преподаване и обучение могат да бъдат полезни инструменти за разбиране не само на учебните процеси на учениците, но и на атрибутите, свързани с обучението. Внимателното изучаване на тези модели може да осигури изходни точки за развитието на по-подходящ образователен опит за учениците в обучението. Образователният теоретик Джон Дюи вярваше, че задачата на учителя не е да създаде "определен тип гражданин" чрез образователни системи за обучение, а по-скоро да създаде поколение млади хора, компетентни и способни да се справят с нови преживявания, нови задачи, неочаквани проблеми и трудности и нова среда. Има многобройни успешни модели, но всеки от тях може да се характеризира като ориентиран към учениците и да насърчава използването на различни методологични техники, за да се използва пълният потенциал на различните обучаеми в рамките на обучението.

Конструктивистките методи на преподаване насърчават процеса на учене, ориентиран към обучаемите. Това е педагогически подход, който насърчава активното обучение. Придобиването на знания се осъществява, когато новата информация се отрази на предишните знания и / или предишни преживявания. Обучаващите се учат най-добре, когато се ангажират активно да придобият знанието, вместо да го постигат по пасивен начин. При конструктивисткото преподаване учителят търси и цени оценките на учениците, а дейностите в обучението са предизвикани от ученици. Учителят изгражда уроци по основните понятия и по-големите теми, а ученето се оценява в контекста на ежедневното преподаване (формираща оценка). Освен това учителите поставят проблеми от основно значение, като по този начин прилагат концепцията за центриране на обучаемите. Ролята на конструктивисткия учител е да обучава учениците си в умението да учат. Учителят поема ролята на посредник, вместо да възприема традиционна дидактическа роля. Основните разлики между конструктивисткия и дидактическият модел са изложени в Таблица 2.

Таблица 2: Различия между дидактическите и конструктивистките модели

Дидактически модел	Конструктивистичен модел
Учител	Посредник

Възлага / разказва	Задачи и въпроси
Водещи са лекциите	Водещи са разговорите
Изискват отговори	Насочват обучението
Монолог	Диалог

Пирамидата на ученето на Брунер (Фигура 1) прави разлика между пасивните и активните методологии за преподаване / учене. Съществуват различни средства за предаване на информацията от инструктор / учител на учащия. Теорията на Брунер твърди, че обучаемият запазва петдесет процента визуална и звукова информация, изразяваща се в групови дискусии, за разлика от пет процента от информацията, разпространявана чрез дидактическа лекция. Фигура 1 показва, че използването на интерактивни методи на преподаване насърчава запазването на ученето, независимо дали става дума за групови дискусии, демонстрации с примери за работа и / или практически / опитни задачи.

Фигура 1: Нива на запазване на информацията за различни методи на преподаване

За успешното реализиране на конструктивистките методологии в рамките на обучението е важно учителят / инструкторът да има разбиране за различните видове преподаване. Според Kolb (1981), има четири различни типа учащи се. Те включват:

- **Активист:** конкретни обучаеми, които се наслаждават на междуличностния аспект на ученето. Те се учат най-добре, като участват в дейности, ориентирани към действие. Примерите включват: групова работа, проекти, рисуване и ролеви игри.
- **Рефлектор:** авторепресивни абстрактни обучаеми. Те се учат най-добре чрез наблюдение и последваща практическа дейност. Примерите включват четене, слушане, визуални презентации и писмени въпроси.
- **Теоретик:** абстрактни и аналитични обучаеми, които изискват ясни обяснения и практически приложения. Примерите включват учене за домашна работа и въпроси.
- **Прагматик:** конкретни и логически обучаеми, които отговарят на точността. Дейностите, подходящи за този тип обучаем, включват проекти, дебати и работа на място.

Ученето е съвместна дейност, ориентирана към общността. Студентите се насърчават да насочват собственото си индивидуално обучение, но процесът трябва да включва и формиращи дейности, които включват групова работа. Според Джойс и др. (1997) "сътрудничеството увеличава положителните чувства един към друг, намалява отчуждението и самотата, изгражда взаимоотношения и дава положителни възгледи за други хора". Ето защо е важно обучаващият да

насърчава общността чрез обучението. Това може да бъде постигнато чрез приемането на петте принципа, описани от Brown et al (1994) и Brown & Smith (1997). Те включват:

1. **Активно, целенасочено учене.** Целенасоченото обучение включва метакогнификация, осъзнаване на стратегии, способности и предпочитания. Важно е да се насърчава този тип учене. Един от начините да се постигне това е да се помогнат учащите се да разработват проекти, които ги карат да искат да знаят повече и да работят заедно за разбирането на определена тема / концепция.
2. **Учебна среда, която обръща внимание на няколко зони на проксимално развитие.** Зоната на проксималното развитие (ЗПР) е определена като: "разстоянието между действителното ниво на развитие, определено от независимото разрешаване на проблемите и нивото на потенциалното развитие, определено чрез решаване на проблеми при насочване за възрастни или в сътрудничество с по-способни връстници" (Vygotsky, 1978, стр. 86). Браун твърди, че обучаемите имат различни потенциални области във всеки един момент и че учителите трябва да разработят учебни среди, които да подкрепят учащите в тези много ЗПР. Работата в ЗПР насърчава учащите да достигат до постижения, които не биха могли да постигнат сами. Проектното обучение, в което една група си сътрудничи по важна задача, е благоприятна за популяризирането на множество ЗПР.
3. **Легитимирането на различията.** В училищата има традиция да искат всички да знаят едни и същи неща. В обучението на Браун се иска да се увеличи разнообразието от знания и умения, като по този начин позволи на студентите да развият индивидуалните си области на компетентност (в допълнение към разбирането на основния материал), така че целият клас да има полза. Това разнообразие допринася за чувството за общност, защото целият клас е обогатен от опита на членовете му. Студентите стават ресурси един за друг и учителят вече не трябва да бъде централното хранилище на знанието. (Различни входни точки и множество интелигенции).
4. **Общност на дискурса.** Браун е проектирал обучение, което да стане "интерпретативна общност", т.е. общности, които разработват норми за цели, ценности и начини за обсъждане на идеи, включително и за доказателства, как хората обменят идеи или спорят за или против гледните точки.
5. **Общество на практика.** Учениците зависят един от друг, за да изпълнят определени задачи. Това означава, че членовете трябва да бъдат отговорни един към друг и към групата, да проявяват взаимно уважавани и да се идентифицират като част от групата. Всички членове на обучаващата се общност трябва да поемат отговорност за изпълнението на съвместната си задача.

Когнитивният психолог Хауърд Гарднър твърди, че интелигентността не е фиксирана и всеки индивид притежава множество форми на интелигентност, но може да се отличава в една или няколко от тях. Теорията на Множеството интелигенции на Гарднер твърди, че ученето е лично и всички учащи имат специфични средства за достъп и тълкуване на теоретични концепции и емпирични данни. Поради това стратегиите и методологиите за преподаване трябва да ангажират учениците чрез различни сетива и дейности, като по този

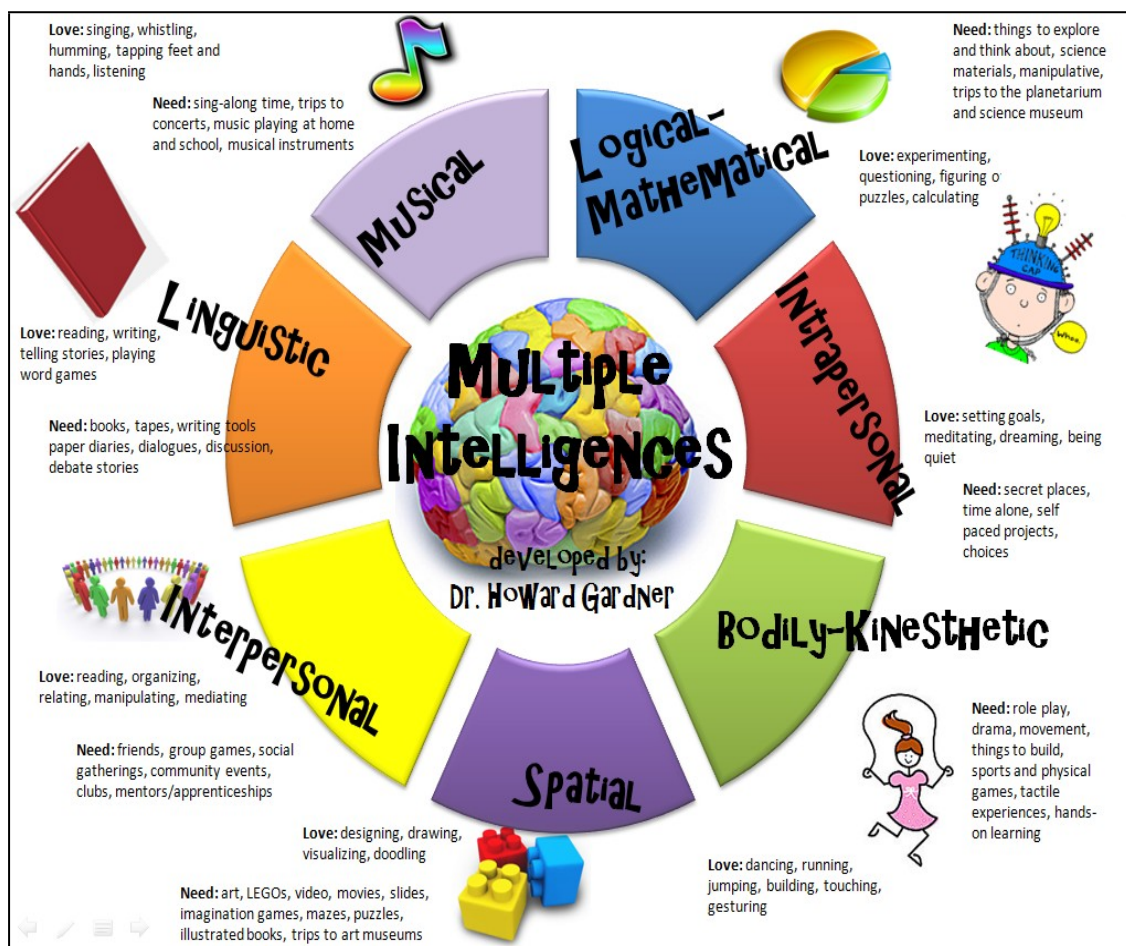
начин стимулират различните интелигенции и правят обучението по-достъпно за по-широк кръг от ученици. Многобройните интелекти включват:

1. Лингвистична интелигентност
2. Логическа / математическа интелигентност
3. Музикална интелигентност
4. Физическа интелигентност
5. Пространствена интелигентност
6. Междуличностна интелигентност
7. Вътрешна интелигентност

За всяка интелигентност трябва да се използват специфични учебни методологии, тъй като учениците получават информация чрез различни стилове на учене. Те се учат по-ефективно, ако предпочитаният стил се използва в класната стая (Gardiner, 2003). Фигура 2 обобщава ключовите атрибути, свързани с всяка интелигентност и видовете дейност, които могат да бъдат включени в учебния план / учебната програма. Учещите обикновено не се вписват изцяло в една от интелигенциите / категориите, но могат да се радват на множество задачи.

Фигура 2: Многогранните интелигенции на Гарднър и приложението им в рамките на обучението

Източник: <http://leoniemathilde.weebly.com/gardners-mi.html>

При използването на различни механизми за учене е важно и разнообразието от подходи. Това ще направи ученето по-ефективно за всички участници. Фигура 3 представя схема на различните подходи и тяхното приложение сред възрастните обучаеми. Най-важните точки, които учителят / учителят трябва да вземе предвид, са:

Разграничаване между абстрактни и конкретни понятия.

Разграничаване на участниците, които са слушатели (традиционен дидактически подход), интерактори (възможност за ръководена дискусия), изпълнители (практически / приложни примери) и творци (творчески и иновативни начини за използване на информацията).

Идентифициране на най-подходящите учебни помагала за всеки тип обучаем.

Определяне на най-предпочитания тип фасилитатор / учител. Това включва: Ръководството за дискусии; посредник за кандидатстване; и др. В идеалния случай трябва да се опитате да включите всеки подход.

Фигура 3: Стиллове на обучение за възрастни

ADULT Learning Styles:

Teaching the Ways Adults Learn Best

	Listener [abstract]	Interactor [abstract]	Doer [concrete]	Creator [concrete]
	Information	Interaction	Implementation	Innovation
Likes	<ul style="list-style-type: none"> *Neatly packaged presentations *Lectures *Information-laden AV presentations *Detailed outlines *Class handouts 	<ul style="list-style-type: none"> *Methods that allow him to talk *Group discussion, open forums, buzz groups, etc. *Flexible lesson plans 	<ul style="list-style-type: none"> *Methods that help him to apply truth *Case studies, role play, problem solving, etc. *Application projects *Lessons with genuine practical value 	<ul style="list-style-type: none"> *Methods that unleash creative energies *Creative art, writing, experimental projects *Avant-garde ideas *Loosely structured & flexible lessons
	Good Teacher= "Spoon Feeder"	Good Teacher= "Discussion Guide"	Good Teacher= "Application Facilitator"	Good Teacher= "Unleasher"
Dislikes	<ul style="list-style-type: none"> *Teachers who force him to talk *Buzz groups, group discussions, etc. *Students who "waste" class time by talking *Deviation from the planned lesson & disorganized lessons 	<ul style="list-style-type: none"> *Teacher monologues *Lectures, long content-laden AV presentations, voluminous handouts *Students who just listen *Restrictive lesson plans 	<ul style="list-style-type: none"> *Teachers who think for him *Rote memory, "data dump" presentations *Students who are all talk & no "do" *Impractical or disorganized lessons & busy work 	<ul style="list-style-type: none"> *Tradition-bound teachers & students *Teacher designed projects, lack of variety in teaching methods, content-centered lessons *Rigid structures & thinking
	Teacher			Learner

Center for Excellence in International Ministries
28
MOVING BEYOND LECTURE

Аргументите за активно участие като основа за придобиването и генерирането на знания датират от Аристотел. Стратегиите за прилагане на общност от учащи се основават на интегрирането на студентите в познавателната общност. Ученето се ръководи от учителя, който приспособява методологиите си, като по този начин дава възможност на студентите да анализират и интерпретират информацията (включваща както концепции, така и емпирични данни/казуси). Също така се разчита на отворени въпроси, при които диалогът и критическото мислене могат да бъдат развити и подобрени в рамките на класовата среда. Използването на интерактивна класна стая изисква учителят да поддържа непрекъснат акцент върху общите цели на обучението, изпълнението и изпълнението на задачите, развитието на знанията, уменията и нагласите и

повторното прилагане/ рекапитулация на предишно обучение. Следните примери могат да се използват, за да се развие общност от учащи се, като се поддържа интерактивно обучение:

Групова работа:

Работа по двойки (think-pair-share): Обучаемите трябва да мислят за конкретна тема / концепция и да напишат отговорите си. След това се разделят по двойки и споделят отговори те си. Накрая се представя отговорът на всяка двойка пред групата.

Групова работа по четирима: Създава се група от 4 обучаеми и се предоставя на всяка група лист хартия с определена тема, написана в центъра на страницата. След това, листът се предава на всеки член от групата, който има 2 минути, за да напише три неща, които знае за конкретната тема / концепция.

Дискусия в класната стая:

Водещият говорител в дискусиите в класната стая е обучаемият. Форматът не следва диалог от въпроси и отговори, а по-скоро комбинация от изявления и въпроси. Общото темпо е по-бавно с по-малко обмен на въпроси.

Задаване на въпроси:

Поставянето на въпроси включва: време на изчакване, отворени въпроси и добри умения за слушане, като по този начин се гарантира, че обучаемите получават усещане по-скоро за разговор. Може да се използва и интерактивна техника, която позволява едновременното задаване на няколко въпроса и получаването на няколко отговора. След това колективно се обобщава информацията. Това е добра техника за насърчаване на мисленето и слушане на обучаеми.

Взаимно преподаване:

Взаимното преподаване се отнася до учебна дейност, която се осъществява под формата на диалог между учители и ученици по отношение на текстови сегменти. Диалогът се структурира чрез използването на четири стратегии: изясняване, допитване, обобщение и прогнозиране. Работата на учителя в "когнитивно чиракуване" е да моделира (т.е. да мисли на глас и да демонстрира). Обучителят и обучаемите се редуват, като приемат ролята на учителя за водене на този диалог. Целта на взаимното преподаване е да се улесни груповото усилие между учител и ученици за критичен анализ на съдържанието на текста.

Включване на Възрастни обучаем

Важно е да се включат възрастни обучаеми в процеса на обучение. Това може да се постигне ефективно чрез:

- Поставяне на въпроси на учащите
- Споделяне на опит между учащите
- Групова дискусия и обратна връзка
- Примерни проучвания с обратна информация от учащите

- Интерактивни работещи примери и дискусии
- Запитване за обратна връзка от обучаемите при приключване на задачите.

Препоръчителни техники за обучение според типа модул

Учебният материал на SESBA съдържа редица модули, които разглеждат конкретни знания, компетенции и умения, свързани със социалното предприемачество. В допълнение към учебните методи и техниките за обучение, посочени по-рано, има такива, които са специфични за някои модули. В таблица 3 модулите в рамките на програмата за обучение са събрани тематично в две групи и са предоставени подходящи техники за обучение за всяка група. Тези техники не се изключва използването на други, в зависимост от опита обучение и характеристиките на обучаемите.

Таблица 3: Специфични техники за избрани групи модули в програмата за обучение на SESBA

Група модули	Техники
<p>Група 1</p> <p>Разбиране на социалното предприемачество Ролята на бизнес съветниците Структури за развитие на социалните предприятия Устойчивост на социалните предприятия Финансиране и счетоводство на социалните предприятия Оперативни изисквания за социалното предприятие Управление и развитие на социалните предприятия</p>	<p>Практически писмени упражнения Примерни проучвания Интервю / лекция от експерт в областта на социалното предприемачество План за действие Мозъчна атака Разказвач ICT</p>
<p>Група 2</p> <p>Професионално и личностно развитие на бизнес съветниците Бизнес развитие и консултиране на социалните предприятия "Консултативен инструментариум" Комуникация със социални предприемачи Инструменти за бизнес консултиране, оборудване и материали</p>	<p>Представяне на упражнения Наблюдение и самообучение Ролева игра Посещения на място Мозъчна атака Изграждане на екипи и групови дейности Самооценка Размисъл Демонстрации ICT</p>

6. Независимо / автономно обучение

Независимото / автономно обучение може да бъде определено като способност за насочване, контролиране и организиране на учебния процес без помощта на учител / инструктор. Това изисква силна мотивация и самоориентация. Освен това учащите трябва да притежават адекватни умения за критично мислене, доколкото има способността за:

- Определяне на позициите, аргументите и заключенията на другите хора;
- Оценяване на доказателствата от алтернативни гледни точки;
- Преценяване на противоположните аргументи и доказателства;
- Осмисляне на неверните предположения;
- Разпознаване на техниките, използвани за да направят някои позиции по-привлекателни от други;
- Разглеждане на въпроси по структуриран и съгласуван начин;
- Изводи за това дали аргументите са валидни и обосновани, основани на добри доказателства и разумни предположения;
- Гледна точка, представена в структура, ясен и добре обоснован начин, който да убеди другите (адаптиран от Cottrell, 2005).

Автономният обучаващ се също трябва да е квалифициран и да умеє да се самообучава, особено ако придобие знания чрез онлайн лекции. Процесът на писане използва моторна памет, която позволява на учащия да помни по-ефективно информацията. Освен това някои хора смятат, че е по-лесно да си припомнят информация, която са написали със собствения си почерк. Процесът на избиране на това, което трябва да се напише, вместо да се напише всичко, което е формулирано от инструктора, означава, че има по-голяма степен на познаване на материала. Препоръчително е да не се правят бележки по непознати теми, без значение колко интересни или полезни могат да бъдат те в бъдеще. Възможно е да се записват бележки за няколко различни проекта наведнъж, но трябва да се използват ясни заглавия, така че да се отделят темите.

7. Методологии за обучение по ИКТ

В случай на предаване на съдържанието на курса за програмата за обучение на SESBA онлайн чрез лекции и допълнителен материал за четене, учителят трябва да конфигурира учебни стилове и методологии за онлайн обучение, като по този начин позволи активното участие да бъде неразделна част от учебния процес. Фигури 4a и 4b предоставят подробно резюме на техниките, които могат да бъдат използвани за насърчаване на развиващо интерактивно обучение. Специален акцент се поставя върху осигуряването на подходяща технологична среда и взаимодействия между инструкторите / учителите и обучаемите. Освен това обучаемият трябва да притежава определени възможности - самоориентирани, самодисциплинирани и притежаващи адекватни умения в областта на ИКТ.

Фигура 4а: Контролен списък за онлайн интерактивно обучение (COIL)

Категория 1: Критерия за поведение на учениците
Демонстриране на технологични умения отнасящи се до хардуер, софтуер и използване на сайта.
Търсене на възможности и подкрепа на взаимодействието с инструкторите и другите студенти.
Активно участие във всички онлайн активи.
Активно ангажиране чрез писане и взаимодействие в уеб-базирани курсове (подобрява представянето на студентите)
Използване на различни комуникационни техники за подобряване на онлайн ученето.
Персонализиране, чрез публикуване на онлайн биографии и снимки, за да се позволи на други членове от групата да ги визуализират.
Търсене на помощ за разбиране и усвояване на различни стратегии за учене.
Придобиване на умения в комуникациите и в областта на технологиите.
Категория 2: Факултет - Студентски взаимодействия
Даване на ясни и адекватни указания.
Редовно използване на проучвания за действие, за да оцени успеха / неуспеха на курса и да се посрещнат желанията на студентите.
Персонализиране на комуникациите от / със студент - ученик и студент - учител.
Използване на разнообразие от комуникационни техники, за да осигури по-голяма съпричастност и личен подход, отколкото само по електронната поща и уеб сайта.
План за увеличаване на времето за студентски взаимодействия в сравнение с традиционните курсове.
Ясно очертаване на институционалната политика за измама и плагиатство в началото на курсовете.
Поддържане на отделни имейл акаунти за уеб курсове.
Изпращане на отговори на често задавани въпроси на всички ученици, за да се избегне дублиране.
Повишаване на подкрепата за разработване на материали за курсовете.
Осигуряване на студентите на постоянна, честна подкрепа.
Скелетна виртуална дискусерна конструкция.
Подчертаване значението на добрите умения за обучение по време на курса.
Внимателно следене на напредъка на всеки обучаем.
Създаване на възможности за обучение и улесняване на изграждането на знания от страна на обучаемите.
Предоставяне на обучаемите на негативни коментари, за предпочитане по телефона.
Ясно очертаване на изискванията за курса.

Източник: Hanover Research Council (2009: 6)

Фигура 4b: Контролен списък за онлайн интерактивно обучение (COIL)

Категория 3: Технологична поддръжка
Осигуряване на ниско ниво на технологични трудности при достъпа до уеб сайт и комуникацията.
Осигуряване на адекватна, приятелска, лесна и непрекъсната техническа поддръжка.
Категория 4: Учебна среда
Използване на структурирани активи за осигуряване на ефективна рамка за онлайн обучение.
Работа с малки класове за онлайн курсове, за да се даде на преподавателите подходящо време за предоставяне на качествени указания.

Работа с гъвкави срокове за мотивиране на обучаемите, поддържане на комуникацията и разрешаване на техническите проблеми.
Създаване на социално взаимодействие чрез групово сътрудничество за улесняване на постигането на високи постижения.
Представяне на съдържанието на курса по начин, който йерархично структурира последователността на информацията.
Организиране на уеб сайта така, че да се даде възможност на обучаемите да си взаимодействат с друг обучаем и/или учител.
Създаване на безопасна онлайн среда.
Решаване на проблеми в реалистичен контекст.
Предоставяне на възможност на обучаемите да задават въпроси, за да осигурят точност на разбирането.
Създаване на възможности за съвместно изграждане на знания въз основа на множество гледни точки, дискусии и размисли.
Предоставяне на възможности на обучаемите за осигуряване на точност при конструиране на знания.
Да се осигури справедлива среда за различията между половете в стилът на обучение, намаляването на бариерите пред участниците и комуникацията.
Насърчаване на равенството между половете, като се изисква от мъжете да се отдръпнат, ако се забележи модел на мъжко превъзходство.
Да се осигури справедлива учебна среда съществува за всички.
Да се предвиди време за размисъл в края на курса.
Да се започне онлайн курс с всички студенти заедно по едно и също време.
Осигуряване на равен достъп до споделения разговор в курса.
Осигуряване на възможности на обучаемите да контролират онлайн обучението и да го структурират за себе си.
Осигуряване на дискуссионни форуми, насърчаващи открит и честен диалог.
Провеждане на телеконференция по време и в курса за обсъждане на проблеми.

Източник: Source: Hanover Research Council (2009:7)

8. Оценка на обучението

Ефективната оценка е неразделна част от процеса на обучение. Въпреки че обучителната програма на SESBA е самостоятелен курс на обучение, онлайн платформата дава възможност на обучаемия да отразява напредъка си по отношение на придобиването и осмислянето на знания, свързани с концепцията за социално предприемачество.

В традиционната среда на обучителните техники, при формиране на оценяването се включват: сесии за въпроси и отговори; обсъждания / групови дискусии; творчески проекти; писмени задания и т.н. На платформата за онлайн обучение SESBA обучаемите трябва да попълнят тест с множество избори, базиран на съдържанието на обучението, предоставено за всеки подмодул на модула. Въпросите, предоставени чрез тази среда, се считат за "нисък ред", тъй като обучаемият се ограничава до конкретните възможности, предоставени от онлайн платформата. За да се даде по-задълбочена критична оценка на материала,

учащите се получават редица допълнителни въпроси. Участникът трябва да завърши тези въпроси самостоятелно и информацията не се споделя с други хора. Обучителят обаче, би могъл да включи тези въпроси в обучението и / или да наблюдава онлайн дискуссионна група. Тези въпроси биха се считали за "повисш ред", тъй като те дават възможност на учащия да се ангажира с по-критично разсъждение и оценка на съдържанието на обучението. Според Brown & Wragg's (1993), обучителите трябва да имат предвид следните процедури:

- Осигуряване на адекватно време за изчакване: разумен период от време, докато онези, които искат да изчакат, да формулират отговор, преди да го споделят с групата. Обучителят трябва да избягва намеса. Ако обучаемите срещат трудности при разбирането и / или тълкуването на въпроса, то е необходимо той да се преформулира (това може да се окаже и бърз отговор).
- Въпросът трябва да бъде отворен: това дава възможност да се развие дискусия сред участниците. Така се постига активно обучение, като същевременно подобрява уменията на учащите да слушат.
- Разяснения: задължително е да се дава възможност на обучаемия да зададе въпроси. Ако обучителят не знае отговора, просто трябва да информира обучаемия, че ще получи отговор на по-късен етап.

9. Отношението на учителя

При обучението на възрастни, отношението на обучаващия е особено важно. Ефективните подходи включват:

- Гъвкави и отговорни към събитията, които възникват. Макар че е важно да има организационна структура, тя не трябва да бъде толкова строга, че да предотвратява решаването на въпросите, които могат да възникнат. По-задълбоченото познаване на курсовия материал от учителя е от основно значение за изпълнението на програмата.
- Да се постараят да бъдат живи и ентузиазирани, за да стимулират интересът и ангажираността на обучаващите се. Важно е също така, че учителят е положителен и ентузиазирани.
- Търсене на възможности за свързване на ученето с практическите ситуации. Обучителят трябва да представи конкретни примери от собствения си опит. Този прилаган подход на обучение ще даде възможност процесът на обучение да стане по-осезаем за участниците.
- Показване на търпение, уважение и разбирателство към учащите. Важно е да се помни, че ролята на учителя е да генерира знания между обучаващия и обучаващия се и обратно. Участниците имат знания и опит, които трябва да се използват максимално.

- Периодично да се проверява разбирането на ключовите понятия. Когато се разглежда сложна тема в кратък период от време, важно е да се провери разбирането на основните теми, представени в семинара. Трябва да се насърчават от самото начало въпросите и разясненията, тъй като това ще помогне да се гарантира, положителните резултати от обучението.
- Да се следи появата на признаци на неуспех и да се вмъкнат дейности или прекъсване (дори ако не е планирано).
- Да се следи обратната връзка (може да бъде ефективно постигната по време на планираните почивки и работата по групи). Участниците са по-склонни да предоставят обратна връзка (на индивидуална основа) по време на неформална почивка.

10. Учебни помагала и материали

Използването на материали за визуализиране на обучението помага на обучаемите да се ангажират с учебното съдържание. За да бъдат ефективни, учебните ресурси трябва да бъдат добре проектирани и да подлежат на ефективен инструктаж. Таблица 4 показва кратко описание на средствата за обучение, които могат да се използват по време на обучителната програма.

Таблица 4: Помощни средства за обучение - приложимост, предимства и недостатъци

Помощни средства за обучение	Ползи	Предимства	Недостатъци
Представяне	Осигуряване на насоки за дейности	Представяне на подробности за дейностите	Трябва да е добре структурирана и ясно написана
	Допълнителни визуални помощни средства	Паметта подпомага презентациите и демонстрациите	Трябва да се подпомага с презентации
	Допълване с		

	демонстрации			
	Получаване на внимание с използването на графики	Подпомагане на учащите да разберат какво се казва		В зависимост от технологията за работа
PowerPoint слайдове	Осигуряване на устните презентации	Лесно комбиниране с графични анимации, видео и звук		Пасивна форма на представяне
	Подчертава ключовите моменти			
	Записване на идеи от мозъчна атака и обратна връзка	Може да се използва без предварителна подготовка		Изисква отлични писмени умения
Флипчартове/ Бели дъски	Изясняване на точки от устни презентации и демонстрации	Икономичен		Може да бъде объркващо и трудно за четене, ако е с много информация
	Създаване на списъци			Може да бъде трудно да се използва, без се загърбят обучаващите
	Осигурява визуална подкрепа за концепции и идеи	Ефективен в демонстрирането на най-добрите практики		Може да е скъпо
Видео	Добро е за демонстриране на умения	Ангажиране за учащия		Учащите могат да станат твърде пасивни
	Добро е за обучение			Трябва да бъде високо качество, за да не разсейва учащия

11. Представяне на презентация

Съществуват набор от принципи за дизайна, които трябва да се вземат под внимание при избора или проектирането на учебното съдържание за семинара (Harris, 2012). Те включват:

- Използване на заглавия и субтитри, които са информативни или обобщават текста.
- Приоритет на информацията, така че най-важната да е в началото.
- Въвеждане само на една идея в едно изречение.
- Даване на описателни примери, когато се дават технически думи.
- Използване на графики, диаграми и картини, за да подсилят важните факти и точки.
- Даване на същата информация както устно, така и в презентацията.
- Опростяване на думите и избор на стандартен език.
- Да се говори директно като се избягват присъдите.
- Визуалните помощни средства трябва да се използват като помощ към устните презентации и демонстрации, а не като техен заместител.
- В Таблица 3 (предишния раздел) са изложени разнообразни помощни средства, като подробно се описват предимствата и недостатъците на всяка от тях. Важно е да се запомни, че помощните средства за обучение са налице за подпомагане на учебния процес. Помощите, които насърчават активното участие, са особено важни.

12. Работа по въпросите на обучаемите

Колкото и важно да е предоставянето на информацията на участниците и насърчаването на тяхното участие, също толкова важно е да се чуят техните коментари, въпроси и мнения. Необходимо е ефективно слушане и обратна връзка. По-долу са дадени някои идеи, които могат да бъдат полезни:

- Приемане на положително отношение.
- Показване на съответния език на тялото.
- Правилно прочитане на знаците – обръща се внимание на езика на тялото на участниците.
- Избиране внимателно на отговор - приеме и спазва мнението на участника.
- В някои случаи може да се наложи допълнително работа с обучаем, така че учтиво да го помолите да продължи разговора или да остане за допълнителна дискусия в края на курса. Да не се пренебрегва този процес, тъй като е важен за развитието.

13. Литература

- Brown, S. Rust, C. & Gibbs, G. (1994) *Strategies for Diversifying Assessment*, Oxford: Oxford Centre for Staff Development.
- Brown, S. & Smith, B. (1997) *Getting to Grips with Assessment*, Birmingham: SEDA Publications.
- Brown, G. and Wragg, E.C. (1993) *Questioning*. London: Routledge.
- Fenwick, D. T. (1998). Managing space, energy and self: Junior high teachers' experiences of classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 14, 619-631.
- Gardiner, H. (2003) *Multiple Intelligences – New Horizons*, New York: Basic Books.
- Hanover Research Council (2009) *Best Practices in Online Teaching Strategies*, Washington D.C: Hanover Research Council.
- Harris, J.M. (2012) *Presentation Skills for Teachers*, New York: Routledge.
- Knowles, M.S. (1973) *The Adult Learner: A Neglected Species*, Houston: Gulf Publishing Company.
- Kolb, D. A. (1981) 'Learning styles and disciplinary differences'. in A. W. Chickering (ed.) *The Modern American College*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Vygotsky, L. (1978), *Interaction between Learning and Development*

